

中梵佛學辭典

天華實用佛學叢刊之三 普門報恩寺 編

A DICTIONARY OF BUDDHISM

CHINESE-SANSKRIT-ENGLISH-THAI

泰國普門報恩寺 編

中英
梵泰
佛學辭典

天華實用佛學叢刊 3

※ 中華民國七十一年十二月一日天華再版

※ 中英
梵泰 佛學辭典

※ 編輯者：泰國普門報恩寺

※ 臺灣區
發行人：李雲鵬

※ 臺灣區
代表人：陳慧劍

※ 出版者：天華出版事業股份有限公司

※ 地址：中華民國台北市中山北路六段二三一號二樓

※ 電話：八三六六六・八三六六七七

※ 郵政劃撥帳戶第一一二〇八號

※ 印刷者：七海印刷股份有限公司

※ 行政院新聞局台業字第一六七九號

※ 定價：精裝新臺幣四五〇元

※ 海外實價：精裝美金一五元

天華實用佛學叢刊③
有著作權・翻印必究

泰國華宗大尊長 普淨上座法相

漢梵英泰佛學辭典

泰國華僧印行

佛曆二五一九年

A DICTIONARY OF BUDDHISM CHINESE-SANSKRIT-ENGLISH-THAI

Published by

The Chinese Buddhist Order of Sangha in Thailand
Bangkok, 1976

พจนานุกรมพุทธศาสนา จีน-สันสกฤต-อังกฤษ-ไทย

จัดพิมพ์โดย
คณะสงฆ์จีนนิกายแห่งประเทศไทย
กรุงเทพฯ ๙ 2519

前記

整個的世界，由於知識成長的迅速，凡是「缺乏義理」的宗教，已難獲得「知識界」的肯定與進一步地去獻身弘揚。文明的趨勢，顯然已將知識導向普遍化、大眾化，而我們佛教，它本身便是一種「知識與智慧」的宗教，它底「學術思想」趨向極為濃厚；它不僅是宗教的，也是哲理的、學術的。我們中國，自佛法傳入以來，到隋唐是一個學術與實踐的黃金時代，此後這種形勢一直懸延到清代而趨沒落。這種隋唐佛法的盛世，到清代中葉以後，卻為東鄰日本取而代之。

日本這個國家的佛學研究，已在世界呈現領袖地位。日本的一個鈴木大拙，足以代表日本佛教學術與實踐的象徵；而日本學界在佛學上的研究，以及分工的細密，成就領域之龐大，都已非我們這個佛教黃金國家所能望塵了。

日本人從佛教的文獻學、原典學，到佛教分類學術……以及極其謹嚴細密的學術工具著作，都已成為世界性的佛學研究重鎮，回頭再看我們中國，以工具書而言，除了丁福保一部佛學大辭典，就沒有任何現代化的東西出現了。今天如研究原典佛學，追根究源，尤離不開多種文字的工具書，在臺灣若干年前，佛教文化服務處編印過一部「中英佛學辭典」，使用的範疇，僅限於「中英」兩種文字罷了。

當七年前 公元一九七五年 泰國的僑界，出現一部「漢梵英泰佛學辭典」，是御封泰國華宗大尊長普淨上座領導，透過座下各高級知識份子大比丘僧，以整體力量，完成編纂工作，當我獲得此書之後，深感其功德無限；畢竟，中國的高僧，已為我們中國系統佛學完成一部四種文字的佛學工具書，為全世界的佛學研究者帶來很多方便。很遺憾的是，臺灣

的佛教，其學術研究工作始終看不到具體成就。

我們爲了佛法的宏傳，在知識的領域，如果不能有所深入，則必將導致佛教的俗化。最近，因爲臺灣區數年來已看不到這部重要的工具書，使學者極爲不便。因此，筆者基於迫切的需要，馳函 普淨大尊長，並於本年七月接獲普門報恩寺尊長座下 秘書 仁得大師賜示俯允，本書由筆者代表在臺灣出版，筆者爲普公上座無我的宏揚佛學精神，以及推誠倚重的胸懷，深爲感激！個人深以此一傳宏佛法使命爲榮，在此特敬布三十餘年以來信仰佛法之微誠，祈求這一次「再版」之圓滿，並向大尊長以及各位大師敬致無上的謝忱！

陳慧劍敬記 一九八二年九月十六日
於臺北市

理事委員會

主席

拍康那莊真達摩三昧智越佛陀波黎薩真毗特威德達
摩巴實波隆那利娑羅努越（普淨）

顧問委員會

1. 拍阿莊真達摩康那提迦羅（仁照）
2. 鑾真毗耶努功（仁章）
3. 鑾真達摩南真巴博（仁晃）
4. 鑾真達摩樂真巴集（仁得）
5. 鑾真達摩陀羅（仁意）
6. 鑾真沙摩訶（仁憲）
7. 黃謹良
8. 阿特·砂越里蒙空

編集委員會

鑾真摩利迦（仁愿） 普門報恩寺

僧伽學苑講師

素親 通育

六級法士，高級師範

佛學學士，文學碩士（梵文）。

摩訶蒙骨佛教大學教授

嵩逸 矯是

七級法士，高級師範，

佛學學士，文學碩士。

摩訶朱拉佛教大學教授

BOARD OF COMMITTEE

CHAIRMAN

Ven. Phra Ganacharya Chin Dharma Samadhipatra Buddhapisad Chin Bineta
Videsa Dharma Prasiddhi Parama Narisranuvatra (Bodh-Cheng)
Head, The Chinese Buddhist Order of Sangha in Thailand.

ADVISORY COMMITTEE

Ven. Phra Acharya Chin Dharma Ganadhikara (Yen-chiew)
Ven. Luang Chin Vinayanukara (Yen-chieng)
Ven. Luang Chin Dharmananda Chin Prabaddha (Yen-shiew)
Ven. Luang Chin Dharmaraksa Chin Prachit (Yen-tek)
Ven. Luang Chin Dharmadhara (Yen-i)
Ven. Luang Chin Samuha (Yen-hieng)
Mr. Liang Sthirasut
Mr. Adhuk Swasdimongkol

EDITORIAL COMMITTEE

Ven. Luang Chin Baidika Yen-nguan	Instructor, Wat Pho Maen Khunaram, Bangkok.
Mr. Suchin Thong-yuak	Cert. in Pali Grade 6, Dip. in Ed., B.A. in Buddhism, M.A. in Sanskrit. Lecturer, Mahamakut Buddhist University, Bangkok.
Mr. Songvit Kaesri	Cert. in Pali Grade 7, Dip. in Ed., B.A. in Buddhism, M. Lib. Sc. Lecturer, Mahachula Buddhist University, Bangkok.

คณะกรรมการดำเนินงาน

ประธานกรรมการ

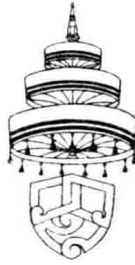
พระคณาจารย์ชั้นธรรมสมาธิวัตร พุทธปริยัติจันทินโต วิเทศธรรมประสิทธิ์ บรมนริศรานวัตร (โพธิ์แจ้ง)
เจ้าคณะใหญ่ฝ่ายสงฆ์จีนนิกายแห่งประเทศไทย

คณะกรรมการปรึกษา

พระอาจารย์ชั้นธรรมคณาธิการ (เย็นเจี้ยว)
หลวงจีนวันยานุกร (เย็นเจียง)
หลวงจีนธรรมนันท์จันทประพัทธ์ (เย็นเชียว)
หลวงจีนธรรมรักษ์จันทประจิต (เย็นเต็ก)
หลวงจีนธรรมธรร (เย็นอ๋)
หลวงจีนสมุห์ (เย็นเพียง)
นายเลียง เสือยรสต์
นายอรรถ สวัสดิ์มงคล

คณะกรรมการผู้จัดทำ

หลวงจีนใบฎีกาเย็นหงวน	อาจารย์ประจำสำนักศึกษาวัดโพธิ์แมนคุณาราม, กรุงเทพมหานคร.
นายสุชิน ทองหยวก	ป.ธ. 6, พ.ม., ศ.บ., M.A. in Sanskrit, อาจารย์สภากาการศึกษาหมากมูกุราชวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
นายทรงวิทย์ แก้วศรี	ป.ธ. 7, พ.ม., พธ.บ., M. Lib. Sc., อาจารย์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

คำอนุโมทนา

การที่คณะสงฆ์จีนนิกายพิจารณาเห็นว่า หนังสือพจนานุกรมฉบับภาษาจีน สันสกฤต อังกฤษ และไทย เป็นหนังสือหลักฐานสำคัญมาก เพื่อนำความเข้าใจอันดี และเพื่อประโยชน์ในการศึกษา และเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งฝ่ายเถรวาท และมหายาน คณะสงฆ์จีนนิกายเห็นความจำเป็นที่จะต้องให้พจนานุกรมฉบับนี้เป็นอุปกรณ์สำคัญ จึงมีมติแต่งตั้งกรรมการขึ้นดำเนินการจัดพิมพ์ พจนานุกรมพระพุทธศาสนา ฉบับภาษาจีน สันสกฤต อังกฤษ และไทย

ด้วยความอุตสาหะพยายามของคณะกรรมการ ได้ยกร่างแปล และเรียบเรียงพจนานุกรมฉบับนี้ อยู่นานเป็นเวลาเกือบ 10 ปี จึงสำเร็จบริบูรณ์

คงจะเป็นที่ยินดีในวงการพระพุทธศาสนา ที่บังเกิดมีเครื่องมือช่วยในการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้ให้ความร่วมมือสนับสนุนทั่วกัน

ขออนุโมทนาสาธุการแก่คณะสงฆ์จีนนิกาย ที่มุ่งให้มีเครื่องมือในการศึกษาและเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างมาก พร้อมทั้งอนุโมทนาในความอุตสาหะของกรรมการผู้ยกร่างแปลและเรียบเรียงจนบรรลุความสำเร็จออกส่วนหนึ่งด้วย และความสำเร็จในการยกร่างแปลพจนานุกรมฉบับนี้ คงจะเป็นปัจจัยมีอานิสงส์สนับสนุนให้คณะสงฆ์จีนนิกาย ร่วมด้วยกรรมการผู้ยกร่างแปลและเรียบเรียง ได้พิจารณาคัมภีร์สำคัญของพระพุทธศาสนา ที่ควรนำมาเผยแผ่แก่พุทธศาสนิกชน ได้ศึกษาในโอกาสต่อไปอีกโดยแท้

ขอทุกท่านผู้มีส่วนให้หนังสือพจนานุกรม ฉบับภาษาจีน สันสกฤต อังกฤษ และไทย บรรลุความสำเร็จบริบูรณ์ จงประสบความสำเร็จในชีวิตโดยธรรมทั่วกัน เทอญ.

(สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ)

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม

隨 喜

華宗僧衆。以漢梵英泰佛學辭典。爲學佛弘法之主要典籍。故共組織編集。幾經十年。至是而告完成。

此爲佛教之喜訊。蓋增一修習與弘揚之工具也。

深隨喜華宗之弘教工作。並隨喜編集人員之精勤。以完成鉅著。願此善緣之力。華宗僧衆。得成就參究經典及弘揚之宏願。

願參加此辭典工作人員。此生諸有依法所作。皆得成就。

僧皇 頌緣拍阿利耶汪沙迦陀禪那

於力波毘寺

WORD OF COMMENDATION

As the Chinese Order in Thailand was of the opinion that a Buddhist Dictionary in Chinese–Sanskrit–English and Thai would be a reference book of great importance for the study and good understanding of Buddhism, and also for disseminating Buddhism along both Theravāda and Mahāyāna Schools—the Chinese Order recognized the indispensability of this Dictionary as a vital tool—The Order therefore passed a resolution appointing a committee to publish this Buddhist Dictionary in Chinese–Sanskrit–English and Thai.

Through nearly ten years of laborious effort, the Committee has been drafting the translation and carrying out the compilation of this Dictionary to its completion.

It is hoped that the Buddhist circle will welcome the existence of this aiding tool for disseminating and for the study of Buddhism.

I do appreciate and greatly rejoice in the Chinese Order on the one part for having striven hard towards the achievement of this aim, and also I appreciate, on the other part, the industry of the Committee that has drafted and carried out compilation to its completion. Success in the draft translation of this Dictionary could well be a powerful factor that might encourage the Chinese Order, together with the draft and compilation Committee, to review important Buddhist Scriptures that should be brought out into the open for the study of Buddhists at the next opportunity.

May all who have contributed towards the accomplishment of this Dictionary in Chinese–Sanskrit–English and Thai meet with righteous success in their lives.

Somdet Phra Ariyavongsāgatañāṇa

(Somdet Phra Ariyavongsāgatañāṇa)

The Supreme Patriarch of Thailand

**Wat Rajabohit,
Bangkok, Thailand.**

คำอนุโมทนา

ดิฉันมีความปิติยินดีเป็นอย่างยิ่ง ที่ได้ทราบจากพระคุณเจ้า พระคณาจารย์จีนธรรมสมาธิวัตร ฯ เจ้าคณะใหญ่คณะสงฆ์จีนนิกายว่า คณะกรรมการแปลและเรียบเรียงพจนานุกรมพระพุทธศาสนาฉบับภาษาจีน สันสกฤต อังกฤษและไทย ได้ทำงานที่มีความสำคัญต่อคุณค่าอันประมาณมิได้ เสร็จสมบูรณ์ พร้อมทั้งจะจัดพิมพ์ขึ้นแล้ว ซึ่งพจนานุกรมพระพุทธศาสนาเล่มนี้ มิได้เป็นแต่เพียงเอกสารเล่มแรกที่คณะสงฆ์จีนในประเทศไทยได้พิจารณาเห็นชอบจัดทำขึ้นโดยทีม ได้เคยมีมาก่อนเท่านั้น ยังจะเป็นคัมภีร์เสริมสร้างความเข้าใจอันดี และในการศึกษาเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทั้งฝ่ายเถรวาทและมหายาน แก่ชาวพุทธโลกโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันนี้ เป็นอย่างดียิ่งด้วย ในนามขององค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก และส่วนตัว ดิฉันขอกราบขอบพระคุณและอนุโมทนาสรรเสริญในความอุสาหะวิริยะของบรรดาท่านที่ได้ประกอบกุศลกรรมยิ่งใหญ่สำเร็จด้วยเมตตาธรรม และขอขอบพระคุณทีมปณิธานปรารถนาที่จะช่วยร่วมงาน 25 ปีของ พสล. ซึ่งจักได้ประโยชน์ในการเชิดชูพระพุทธธรรมสมดังพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว องค์พระบรมราชูปถัมภ์แห่งองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก ได้ดียิ่งขึ้นเป็นอันมาก.

ขอกุศลกรรมที่เราได้ร่วมกันทำให้พระพุทธศาสนายั่งยืนมั่นคงอยู่ในโลกมนุษย์ เพื่อความสันติสุขของมนุษยชาติทั้งมวลนี้ จงเป็นผลานิสงส์ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีของปวงศาสนิกทุกฝ่าย ในอันที่จักได้สงเคราะห์เกื้อกูลให้มีการปฏิบัติธรรมในทางที่ถูกต้องควร ยังโลกให้ประสบซึ่งความสะอาด ความสงบความสว่าง ดังเราปรารถนาด้วยกันเถิด.

ร.พ.น.อ. ส.ส.กุล

(หม่อมเจ้าหญิงพูนพิสมัย ดิศกุล)

ประธาน

องค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก

隨喜誦

承華宗大尊長示知。「漢梵英泰佛學辭典」一書。經由法侶編集完竣。正在排印刊弘。聞訊之下。至心慶喜無量。本書不但爲前此在泰華僧所未想見之第一部典籍。且爲現代世界南傳北傳佛教相互了解之紹介。及修習弘揚之要典。謹以世界佛教聯合會名義及私人名義。至心頂禮。隨喜讚歎。諸大德之慈悲精勤。完成此偉大之善業。並深心銘謝。以此爲襄助世界佛教聯合會二十五週年紀念日之法會。並奉爲皇上陛下御翼贊之聖教。成就法益。

願所共同爲人類之衛護佛法之弘願。有大福果。令含生慈心相向。修習正道。世界得值所共希求之清淨光明。

世界佛教聯合會會長。

奔披思邁女親王

WORD OF COMMENDATION

It gives me great pleasure to have learnt from Venerable Phra Ganacharya Chin Dharma Samadhiwattra, the Ecclesiastical Governor of the Chinese Sect in Thailand, that the Board of Committee for the translation of the Buddhist Dictionary in Chinese, Sanskrit, English and Thai has completed this invaluable work and has had it ready for publication. It is noteworthy that the work now completed is not only the unprecedented task achieved by the Chinese Order in Thailand, but also conducive to the promotion of better understanding and of the study and dissemination of Buddhism, the Theravāda and the Mahāyāna, for Buddhists nowadays.

On behalf of the World Fellowship of Buddhists and also as a personal appreciation, I would like hereby to express my deep veneration towards those who have taken pains to shoulder this outstanding task with patience and courage and also with a compassionate spirit for others. Also I humbly submit my gratitude for your willingness to cooperate with the World Fellowship of Buddhists on the occasion of our twenty-fifth anniversary. This joint undertaking will contribute essentially to glorifying the Buddha Dhamma, which is in fact in accordance with the wish of His Majesty the King, who is our Royal Patron.

May our virtuous deeds jointly undertaken in making known the Buddha Dhamma for the peace of mankind be productive of better understanding between all religious people, thereby bestowing upon them peace, progress and Enlightenment in the long run.

H.S.H. Princess Poón Pismai Diskul

President,

The World Fellowship of Buddhists

序

從前。在泰國華宗僧彌之修習經教。大多以丁福保居士所編之佛學大辭典爲參考根據。但因其僅爲略註梵文。更純用華文釋義。對於此地初學之佛子。頗有未便之處。

爲減少此諸問題起見。衲乃成立一委員會。編集漢梵泰佛學辭典。由仁愿師任主席。以主其成。委員會於佛曆二五一一一年開始工作。三年而告畢工。

衲詳審後。又覺目前外人。多有傾心學佛者。爲利其菩提上願。乃令增加英文。成爲漢梵英泰佛學辭典。委員會更以二年餘之時間。於佛曆二五一七年中。工作亦告圓滿。諸委員以精進勇猛之善願。經歷七載。成就此項聖教手冊之工作。眞乃甚可讚歎之善業。

懇望此書。能增上在泰華宗僧彌學教之法益。包括對於佛子及研究佛學者之相互了解。各宗派之和敬統一。尤其對於大乘及小乘間小有出入之意見。

茲敬代表在泰華僧。隨喜讚歎關於編集及刊印本書諸慧命比丘及大德居士之通力合作。願諸位此生來生。福樂增長。更求正等正覺佛陀世尊之聖教。昭明無盡。

泰 國 華 宗 大 尊 長

拍康那莊眞達摩三昧智越 佛陀波黎薩眞毗特 威德達摩巴實 波隆那利娑羅努越（普淨）

普 門 報 恩 寺
曼 谷 谷 莊 沙 脫 巴 立 路
佛 曆 二 五 一 九 年 一 月 一 日